

Own Resources of Trade Company Property from Economic, Ownership, Managerial and Accounting Perspectives

Katarína Tasáryová¹, Renáta Pakšiová²

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: k.tasaryova@gmail.com

² University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: renata.paksiova@euba.sk

Abstract: *In order to do business, it is necessary for start-ups to have a certain amount of assets at their disposal, the amount and structure of which depend on a particular business activity. At the same time, entrepreneurs have to distinguish from what resources the property was financed. Usually, they seek to secure as much of their assets as possible through their own resources, specifically from their own deposits, which may be of a monetary or non-monetary nature. Own resources are a permanent resource of property coverage for the enterprise. In accounting, own resources are understood to be equity representing the difference between assets and liabilities. The structure of equity arises from the legal form of business. Depending on it, the individual components of equity are specified. The main aim of this paper is a comprehensive analysis of concepts and approaches to understanding the own resources of trade company property from economic, ownership, managerial and accounting perspectives.*

Keywords: *own resources of trade company property, entrepreneurs, accounting*

JEL codes: *D24, K22, M41, M48*

1 Súčasný stav - úvod do problematiky

Všetci podnikatelia musia mať k dispozícii potrebné množstvo a štruktúru majetku používaného na dosahovanie výkonov smerujúcich k dosahovaniu zisku ako kľúčovej veličiny posudzovania úspešnosti podnikania. K nemu patria napríklad stroje, budovy, dopravné prostriedky, suroviny, či iné druhy majetku tvoriace majetkovú podstatu podniku. Na ich zaobstaranie potrebujú kapitál, ktorý môže byť vlastný alebo cudzí a predstavuje zdroj, z ktorého sa majetok získal. Z uvedeného možno zhrnúť, že majetok je obsah a forma, čo podnik vlastní, zatiaľ čo kapitál vyjadruje, komu patrí.

Pod kapitálom chápeme vlastné imanie, ktoré vo všeobecnosti možno rozdeliť do dvoch základných zložiek. Prvá zložka predstavuje časť vloženú do podniku pri založení, do ktorej sa zaraďuje prvotne investovaný kapitál jednotlivých vlastníkov do podnikania. Druhá zložka zahŕňa časť vzťahujúcu sa na dobu existencie podniku, ktorá obsahuje interné a externé zdroje. Interné zdroje sú vytvorené vlastnou činnosťou podnikateľa, počas ktorej sa snaží dosiahnuť zisk, čím dochádza k zvýšeniu alebo zníženiu vlastného imania. Externé zdroje predstavujú časť vlastného imania, ktorú vložili do spoločnosti spoločníci počas jej existencie, napríklad aj formou darov spoločníkov, prostredníctvom dodatočných vkladov spoločníkov do vlastného imania spoločnosti alebo inou formou (oceňovacie rozdiely, emisné ážio a p.).

2 Metodológia a zdrojové údaje

Cieľom príspevku je analýza koncepcií a prístupov k chápaniu vlastných zdrojov majetku obchodných spoločností z ekonomického, vlastníckeho, manažérskeho a účtovného pohľadu v Slovenskej republike.

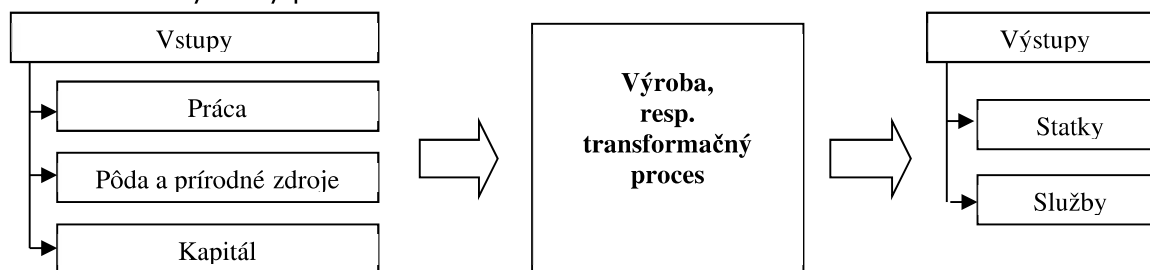
Z vedeckých metód využijeme deskripciu, pomocou ktorej definujeme pojem vlastné zdroje majetku z ekonomického, vlastníckeho, manažérskeho a účtovného hľadiska.

3 Výsledky a diskusia

3.1 Vlastné zdroje majetku z ekonomického hľadiska

Podstatou ekonomického života spoločnosti je nepretržitá výroba statkov a služieb. Hlavný dôvod, prečo ľudia vyrábajú, je uspokojovanie vlastných potrieb. Potrebu možno definovať ako pociťovaný nedostatok, ktorý sa snažíme uspokojiť. (Lisý et. al, 2019) Vzhľadom na to, že potreby sa neustále vyvíjajú, menia, staré zanikajú a vznikajú nové, dochádza v každej krajine k problémom súvisiacim s neobmedzeným uspokojením potrieb jednotlivých obyvateľov. Samotný proces uspokojovania potrieb sa označuje ako spotreba. Človek vo svojom okolí nachádza len málo predmetov, ktoré môže priamo spotrebovať, preto je nútený tieto predmety upravovať. Na získanie statkov je nevyhnutné vynaložiť prácu ľudí, ktorí ich musia vyrobiť. Výrobu možno definovať ako činnosť, pri ktorej sa transformujú vstupy (inputy) na výstupy (outputy) (obrázok 1). Vstupy predstavujú základné výrobné faktory, ktoré sú nevyhnutné pre výrobu požadovaných statkov a služieb. Medzi základné výrobné faktory patrí práca, pôda, resp. prírodné zdroje a kapitál. Výstupmi výrobného procesu sú statky a služby. Statky predstavujú všetko, čo uspokojuje ľudské potreby. Službami sa uspokojujú ľudské potreby nehmotného charakteru.

Obrázok 1 Výrobný proces

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Lisý J. a kol. (2019)

S výrobou statkov a poskytovaním služieb úzko súvisí pojem financovanie, ktorý predstavuje získavanie kapitálu vo všetkých jeho podobách, jeho použitie na obstaranie výrobných faktorov a úhradu výdavkov, ktoré súvisia s existenciou podniku. Financovaním podniku chápeme proces získavania kapitálu nachádzajúceho sa v podniku, prostredníctvom ktorého podnik dokáže vykonávať podnikateľskú činnosť, pričom veľkosť a zloženie kapitálu ovplyvňujú finančné potreby podniku a zdroje, z ktorých kapitál pochádza. Finančné zdroje možno členiť z troch základných hľadísk (obrázok 2).

Obrázok 2 Členenie finančných zdrojov podniku

Finančné zdroje	Zisk	Odpisy	Vklady vlastníkov	Finančná pomoc	Dlhodobé a strednodobé úvery a pôžičky	Krátkodobé úvery a pôžičky
Časové hľadisko	Trvalé				Dlhodobé	Krátkodobé
Hľadisko zdroja	Interné		Externé			
Vlastnícke hľadisko	Vlastné			Cudzie		

Zdroj: Vlachynský, K. a kol.: Podnikové financie, 2009, s. 84

Pôžičky od spoločníkov a od vybraného okruhu osôb spriaznených s účtovnou jednotkou sú špecifickým cudzím externým zdrojom, ktorý môže mať z hľadiska ich nutnosti a naliehavosti splatenia niektoré vlastnosti trvalých zdrojov (Vašeková, 2016).

3.2 Vlastné zdroje majetku z vlastníckeho hľadiska

Postavenie podnikateľov, obchodné záväzkové či iné vzťahy, ktoré súvisia s podnikaním, sú upravené zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov,

podľa ktorého sa pod podnikaním rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku. Vlastné imanie podniku je tvorené vlastnými zdrojmi financovania obchodného majetku podnikateľa. Obchodný zákonník vymedzuje obchodné spoločnosti a družstvá. Obchodná spoločnosť je definovaná ako právnická osoba založená za účelom podnikania. K obchodným spoločnostiam možno zaradiť verejnú obchodnú spoločnosť, komanditnú spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciovú spoločnosť a jednoduchú spoločnosť na akcie. Vznik každej obchodnej spoločnosti je podmienený vkladom spoločníkov. Vkladom sa na účely obchodného zákonníka rozumie súhrn peňažných prostriedkov a iných peniazmi ocenených hodnôt, ktoré spoločník vkladá do spoločnosti a podieľa sa nimi na výsledku podnikania spoločnosti. Založenie a vznik obchodnej spoločnosti patria medzi vlastnícke transakcie, ktoré možno definovať ako akékoľvek transakcie vzťahujúce sa na štruktúru spoločníkov, sumu vkladov spoločníkov a sumu základného imania obchodných spoločností. (Máziková et al, 2016) Hlavnou zložkou vlastných zdrojov majetku kapitálových obchodných spoločností a družstiev je základné imanie, ktoré je peňažným vyjadrením súhrnu peňažných či nepeňažných vkladov všetkých spoločníkov (majiteľov, vlastníkov) do obchodnej spoločnosti (Ondrušová, 2014). Základné imanie sa povinne vytvára v spoločnosti s ručením obmedzeným, akciovej spoločnosti a jednoduchej spoločnosti na akcie. Výška základného imania sa zapisuje do obchodného registra. Z tvorby ostatných súčastí vlastného imania je v Obchodnom zákonníku upravovaný ešte zákonný rezervný fond a nedeliteľný fond, tie však iba z pohľadu minimálnych požiadaviek na ich tvorbu a výšku. Obchodný zákonník sa tiež venuje základným požiadavkám vo vzťahu k rozdeleniu zisku alebo úhrade strát. Toto vychádza z historického pohľadu na vlastný kapitál, ktorý sa pôvodne skladal iba zo základného kapitálu, z rezervného fondu a zo zisku bežného obdobia (Mateášová M., 2014). Vlastné imanie je v Obchodnom zákonníku pomenované a charakterizované ako „čisté obchodné imanie“, ktoré predstavuje kvantifikovaný nárok majiteľa spoločnosti na majetok spoločnosti. V § 6 ods. 3 Obchodného zákonníka je definícia *„Čistým obchodným imaním je obchodný majetok po odpočítaní záväzkov vzniknutých podnikateľovi v súvislosti s podnikaním.“* Zvyšovanie tejto zložky kapitálu je možné považovať za cieľ podnikania. Dva pohľady na cieľ podnikateľského úsilia spojeného s podstupovaním podnikateľského rizika, t. j. snaha „byť bohatším“ sú uvedené na obrázku 3.

Obrázok 3 Napĺňanie cieľa podniku z hľadiska majiteľov a manažérov

Zdroj: Šlosárová et al, 2006.

3.3 Vlastné zdroje majetku z manažérskeho hľadiska

S rozvojom podnikania úzko súvisí vznik a vývoj manažmentu. Tento pojem možno definovať ako proces koordinácie činností skupiny pracovníkov realizovaný jednotlivcom alebo skupinou ľudí za účelom dosiahnutia určitých výsledkov, ktoré nemožno dosiahnuť individuálnou prácou. Manažment je špecifická činnosť, ktorú možno nahradiť slovom riadenie. Ide teda o zvládnutie špecifických činností, ktoré sú nevyhnutné pre dosiahnutie cieľa podniku. V neposlednom rade môžeme manažment chápať ako vednú disciplínu, ktorá vychádza z poznatkov celého radu ďalších vedných odborov akými sú ekonómia, matematika, psychológia, sociológia, štatistika a podobne. Vykonávanie manažérskych funkcií vyžaduje osobnosť so špecifickými vlastnosťami a schopnosťami, ktoré odlišujú manažéra od ostatných zamestnancov. Pre manažéra nebýva typická úzka špecializácia ako to vyžadujú ostatné profesie. Jeho úlohou je využitie odborníkov na dosiahnutie cieľov podniku. Rozhodovacie úlohy závisia od postavenia manažéra v štruktúre organizácie, ktoré môže byť trojaké: na najnižšom stupni sa nachádzajú manažéri prvej línie, kde patria napríklad majstri, vedúci dielní, dispečeri a podobne. Zameriavajú sa hlavne na vedenie

zamestnancov pri plnení každodenných úloh. Strední manažéri predstavujú početnú a značne rozmanitú skupinu vedúcich pracovníkov, kde zaradujeme napríklad vedúcich závodu či útvaru (marketing, personalistika, predaj a podobne). Ich úlohou je plniť plány a napomáhať tak plniť strategické ciele vedenia podniku. Vrcholoví alebo top manažéri predstavujú úzku skupinu vedúcich pracovníkov, ktorá zodpovedá za celkovú výkonnosť podniku. Sú viazaní na vlastníkov a často preberajú ich zodpovednosť. Zameriavajú sa na formuláciu stratégie podniku. Patria sem generálni riaditelia, odborní riaditelia, riaditelia divízií a podobne.

Rozhodovanie o financiách aj účtovníctve vykonáva finančný manažér. Podstatou jeho práce je na základe výsledkov finančnej analýzy a prijatých finančných plánov realizovať dlhodobé investičné rozhodnutia, ktoré majú bezprostredný dopad na portfólio aktív, ako aj prijímať dlhodobé finančné rozhodnutia, teda ako prefinancovať portfólio aktív, aby sa miera rizika a náklady spojené s nastavením finančného mixu znížili na minimum. Ak sú finanční manažéri úspešní, potom sú zaistené primerané peňažné toky a hodnota podniku v čase stúpa. Na základe analýzy finančných ukazovateľov vzťahujúcich sa na vlastné zdroje majetku obchodných spoločností prijímajú manažéri rozhodnutia potrebné pre riadenie podniku. K ukazovateľom, z ktorých vychádzajú finanční manažéri, patria napríklad rentabilita investovaného kapitálu, rentabilita vlastného kapitálu, pomer vlastného kapitálu k celkovým aktívam, ukazovateľ kapitálu veriteľov ku kapitálu akcionárov, účtovná hodnota akcie a ďalšie.

3.4 Vlastné zdroje majetku z účtovného hľadiska

Podnikatelia zapísaní v obchodnom registri účtujú v sústave podvojného účtovníctva o stave a pohybe obchodného majetku a záväzkov, čistého obchodného imania, o nákladoch, výnosoch a zisku alebo strate podniku (Obchodný zákonník, 2019).

Zákon o účtovníctve vymedzuje predmet účtovníctva ako účtovanie skutočností o stave a pohybe majetku, stave a pohybe záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch a výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Uvedené skutočnosti sa označujú ako účtovné prípady. Predmetom účtovníctva podľa zákona o účtovníctve je aj vykazovanie skutočností v účtovnej závierke, pričom predmetom vykazovania v účtovnej závierke sú aj iné aktíva a iné pasíva. V zákone o účtovníctve nie sú vlastné zdroje ani vlastné imanie definované priamo, ale nepriamo sa používa ich označenie popisnou formou ako rozdiel majetku a záväzkov. Majetkom sa na účely zákona o účtovníctve rozumie tie aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť, vykazujú sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch. Za záväzky sa považuje existujúca povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dá sa spoľahlivo oceniť, vyazuje sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch (Zákon o účtovníctve, 2019).

Rámcová účtová osnova, ktorú používajú účtovné jednotky v sústave podvojného účtovníctva, je zložená z desiatich účtových tried, pričom každá účtová trieda môže obsahovať desať účtových skupín a každá účtová skupina môže zahŕňať desať účtov. O vlastných zdrojoch majetku, teda o vlastnom imaní sa účtuje v účtovej triede 4 – Kapitálové účty a dlhodobé záväzky, ktorá obsahuje účtové skupiny a účty vlastného imania uvedené v tabuľke 1. Z charakteru rámcovej účtovej osnovy vyplýva, že existuje možnosť pre účtovné jednotky, aby si v rámci svojich potrieb vytvorili vlastné syntetické účty aj v účtovej triede 4, konkrétne s obsahovou náplňou zodpovedajúcou príslušným účtovým skupinám (Ondrušová, 2016; Mateášová, 2019).

Tabuľka 1 Účtové skupiny a účty vlastného imania

Číslo a názov účtovej skupiny	Číslo a názov účtu
41 – Základné imanie a kapitálové fondy	411 – Základné imanie
	412 – Emisné ážio
	413 – Ostatné kapitálové fondy
	414 – Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov
	415 – Oceňovacie rozdiely z kapitálových účastín
	416 – Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení, splynutí a rozdelení
	417 – Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov
	418 – Nedeliteľný fond z kapitálových vkladov
	419 – Zmeny základného imania
42 – Fondy tvorené zo zisku a prevedené výsledky hospodárenia	421 – Zákonný rezervný fond
	422 – Nedeliteľný fond
	423 – Štatutárne fondy
	427 – Ostatné fondy
	428 – Nerozdelený zisk minulých rokov
	429 – Neuhradená strata minulých rokov
43 – Výsledok hospodárenia	431 – Výsledok hospodárenia v schvaľovaní

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Postupy účtovania, (2019).

Položky vlastného imania sa v SR vykazujú v účtovnej závierke v súvahe na strane pasív a ich zmeny v Prehľade zmien vlastného imania ako súčasti Poznámok.

Záver

V súčasnom konkurenčnom prostredí je pre podnikateľov pomerne zložitá zabezpečiť úspešnosť fungovania podniku vo všetkých oblastiach jeho aktivít. Podnik musí byť pri vstupe na trh financovaný, čo znamená, že podnikatelia musia mať vo vlastníctve majetok, z ktorého budú financovať svoje podnikateľské aktivity. Ideálne je, ak si majetok vedia zabezpečiť z vlastných zdrojov. Vlastné zdroje majetku predstavujú pre podnik trvalý zdroj krytia. Ide o zdroje získané od spoločníkov alebo vytvorené samotnou účtovnou jednotkou. Správna štruktúra vlastných zdrojov majetku ovplyvňuje trvalú udržateľnosť rozvoja obchodných spoločností. Jednotlivé koncepcie a prístupy k vlastným zdrojom majetku sa líšia. Z ekonomického hľadiska je pojem vlastné zdroje majetku spojený s výrobou, ktorá predstavuje proces premeny vstupov na výstupy, pričom medzi vstupy zaraďujeme prácu, prírodné zdroje a kapitál a medzi výstupy patria statky a služby. Z pohľadu vlastníkov sa medzi vlastné zdroje majetku zaraďujú samotné vklady, ktoré sú súhrnom peňažných prostriedkov a iných peniazmi ocenených hodnôt, ktoré spoločník vkladá do spoločnosti a podieľa sa nimi na výsledku podnikania spoločnosti. Hlavnou zložkou vlastných zdrojov majetku kapitálových obchodných spoločností a družstiev je základné imanie predstavujúce súhrn peňažných a nepeňažných vkladov všetkých spoločníkov do obchodnej spoločnosti. Pri manažérskom ponímaní vlastných zdrojov majetku sú rozhodovacie úlohy závislé od úrovne manažérov. Financie a účtovníctvo konkrétnej účtovnej jednotky sú v kompetencii finančného manažéra, ktorý realizuje a prijíma dlhodobé finančné rozhodnutia na základe výsledkov finančnej analýzy a finančných plánov. V účtovníctve sa pod vlastnými zdrojmi chápe vlastné imanie, ktoré je rozdielom majetku a záväzkov. Účtuje sa o ňom na účtoch účtovej triedy 4 – Kapitálové účty a dlhodobé záväzky. Položky vlastného imania sa v SR vykazujú v účtovnej závierke v súvahe na strane pasív a ich zmeny v Prehľade zmien vlastného imania ako súčasti Poznámok.

Príslušnosť ku grantovej úlohe

Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov riešenia projektu APVV č. APVV-16-0602 „Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR - od nákladov k hodnote“

Literárne zdroje a iné odkazy

- Lisý, J. a kol. (2019). *Ekonomía*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- Mateášová, M. a kol. (2019). *Účtovné súvzťažnosti*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- Mateášová, M. (2014). Právna úprava a poňatie vlastného imania. In: *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie* : Bratislava - hotel West - Kamzík , 3. - 5. septembra 2013. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, pp. 82-85.
- Máziková, K. a kol. (2016). *Účtovníctvo vlastníckych transakcií*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- Ondrušová, L. (2016). Vklad podniku z účtovného hľadiska: <The> Contribution of business in terms of accounting. In: *Kreovanie finančnej situácie účtovnej jednotky prostredníctvom nástrojov bilančnej politiky: zborník z vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonóm, pp. 86-89.
- Ondrušová, L. (2014). Peňažné a nepeňažné vklady spoločníkov do základného imania. In: *Podvojný účtovníctvo v teórii a praxi* : zborník vedeckých prác z medzinárodnej konferencie, 5. jún 2014, Nitra. pp. 81-84.
- Postupy účtovania. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov, 2019.
- Šlosárová a kol. (2006). *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava: Iura Edition.
- Vašeková, M. (2016). Contributions to capital and loans from shareholders in terms of commercial law, accounting and tax legislation in Slovakia. In: *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z [16.] mezinárodní vědecké konference: Vranov nad Dyjí, Česko, 13. - 15. září 2016*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, pp. 195-199.
- Vlachynský, K. a kol. (2009). *Podnikové financie*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- Zákon o účtovníctve. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Obchodný zákonník. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, 2019.